

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՈՐԹԻՒՆ ԿԱՆԻՍԻ

Պոլսոյ համար	Տարեկան 70 դր.
	Վեցամսեայ 35 "
Գաւառներու համար	Տարեկան 90 "
	Վեցամսեայ 45 "
Արտասահման	Տարեկան 23 ֆր.
	Վեցամսեայ 12 "

Նամակ կամ ո եւ ք որոշուի պետք
է ուղղել ՏԵՐԵՐԻՆԻ:

ՄԱՐԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԵՐԵՐԻՆԻ ՍԱԳԱՆԱՆ

10 ՓԱՐԱ

ԽՄԱԳՐԱՊԵՏ Դ. ԲՈՂԱՏ

ՆՈՐ ԴՊՐՈՅԸ

Ա
(Շար. երկի քիսե)

Ամէն անգամ որ մեր գրողներու ծը-
րադիրները փոխելու նորոգելու հարկը ըզ-
գացած ենք, ըստ մեր բարի սովորութեան,
առանց միջամտելու պահանջել, մեր աղ-
բերու եղանակը, մեր տոնմային յատկու-
թիւններն ու յարմարութիւններն եւ ա-
նոց ազդեցութեան տակ ծնած պէտքերը
չըմաշակեց եւ պարզաբար դատողութիւն-
ներով լրջամտ ուսումնասիրութեան ու
հետազոտութեան բովանդակեց, առաջ-
արեւն փոքրիկութեամբ իսկոյն ընդոր-
նակած ենք եւրոպական այն ազդեցու-
ղաբանական ծրարները, որոնք, միջա-
կայրի ազդեցութիւնով, դիւրով, ապրելու
զուրկութեամբ մեզմէ անհամարապէս կերպով
կը տարբերուին:

Դատարարական նպատակը մենք
չստ սխալ ըմբռնեցինք ազգովին այն օրէն,
երբ զգացինք թէ ընկերական աշխարհին
մէջ ապրելու, մեր հոգը դիւրութեամբ
հարկու համար՝ անպատճառ գործի պէտք
ուսկինք: Աւ այդ դպրոցին, ստանդ հետա-
ստութեան, զրինք միջամտելով լինելու մը
մէջ որ փոխանակ մեր պատճառ աշխարհ-
նիկ կրթութիւնը ստանալու անկէ, փոխա-
նակ ընկերական մարդը պարտաւորու
անոր զբաղեցնելու լրջա, դատարար-
ցինք երեւակայական մտածել գործարար-
ներով համար սերունդ մը որ կեանքի
պայքարին մէջ հանդիպած անասնակալ
պրծու. իրենց սերունդին կողմէ գնելու անկա-
րող կը զգային ինքզինքը:

Բայց զարմանալին հին է որ այս ար-
խաղ զրուցիւնը ազգովին պաշտպանուե-
ցաւ, անոր մէջ հանրային կարծիքը ան-
բաւական եւ տակաւին ալ կը տրամադրե-
լին: Այնքան երկի նոյնպէս եւ այսօր կ'ուզուի
որ այդ դպրոցին մէջ կրթութեան բոլոր ար-
դար. աւ մէջմէջ փոխարինուին, ինքու-
գէտներ, կամ ամբողջ բնակ, համայնա-
գէտներ ըլլան:

Ժողովուրդին մը դպրութիւնը ապահովող
կերպի մը յատկանշականութեան ու բարդա-
ւածման անհրաժեշտ տարրերն եղող հո-
ղաբանութիւնը, արեւմտեան ու վաճա-
ռականութիւնը երբեք մեր ուշ չգործե-
ցին: Մենք կարծեցինք որ միայն տեսական
գիտութիւններն սովորելով պիտի կրնանք
կուրծք տալ կեանքի պայքարին: Եւ այն
ալ իմէ՛ք, հիմնովին ամբողջ ըլլալով, ո՛ր
նոյն իսկ այն տեսական գիտարարութիւն-
թիւնը իր զորութիւնը մեր ազգը, բոլորովին
խորտուել հիմնուել վրայ հաստատուած է:
Ո՛րն է այն դպրոցը որ բացի մէկ քանի
հաղորդական բացառութիւններէ, զոնք չը-
նործող վերջիններս հաստատուած ըլլալ, ո՛ր
են նստու: Մեր կարող լեզուապէսները, նո-
չանուող դիւրանականները, հոգեկաւոր ի-
մաստասերները Բոլոր ստանդ բացառու-
թեան համար է ուրեմն որ աղբը տարին
10,000 ոսկին աւելի դուրսը մը կը վաճա-
նէ իր դպրոցները մատակարարելու համար:
Մեզք չէ՛ք մեր գրումներուն, մեզք չէ՛ք մեր
այն խնամքովին փառանքը որ կ'անցնի
նենք վարդապետ դպրոցի գործարարնե-
րուն վրայ: Աւ յետոյ, երբ դպրոցին սեմին
զուրկ կ'ըլլան, բոլոր մեր կարծեցեալ
զարգացումով թ փարայ փոփոխելու կա-
րող չըլլալով, բոլոր սովորածներին ալ
նիւր. չեն արժեք: Աւ այն տեսն յետոս
խաբ ըլլալին կը համարենք թէ եւ, բայց
դարձեալ, առանց պատճառ դիտողութե-
ան, յանդիման կը վերադարձնենք միջամտելով,
ստ կամ նա «մենք աղաք»ին, որ մեր յար-
գը, արժանիքը չկրցաւ դնաւաւոր, եւ ին-
ւ. լին:

Աստիք տեսն ու ցաւալի արտայայ-
տութիւններ են թէ եւ, բայց ի՜նչ օգուտ որ
անփութել իրականութիւններ են միայն:
զանայն:

Մենք որ դործական ու զրական ծո-
ղովուրդ մը պէտք ենք ըլլալ միջամտելու
եւ տոնմային յատկութեանց վերաբեր-
մամբ, չենք դիտել ինչ խելի ծառայելով
է որ կը ջանանք մեր գրողները զին-
այնպիսի վիճակի մը մէջ, ուր աւանդուած
զատերը նպատակ ունին զրական ու վե-
րացական մարդը պարտաւորու: Աւ յետոյ
տարբերակ նախապաշարման մը ազդե-
ցութեան տակ, այնպէս կը կարծենք որ
ժողովուրդին մը զարգացումը մի միայն
զրականութեան եւ կամ ազգայնապաշար-
ներու կամ պաշտօնավարութեանց մէջ կը
կայանայ. թէ հողագործութիւնը ու ար-
հեստները մարդը անհատորէն առկայեցող
ապարէզներ են, եւս: Ասոնց ամէնքն ալ
սխալ ենթադրութիւններ են. ամէն զրա-
զում որ պատուաւոր միջոցներով անհա-
տին կեանքը շահելու կը ծառայէ, անոր
մէջ մարդը կրնայ անհատորէն զարգանալ
ու բարձրանալ, բաւ է որ այդ զարգանալ
յառաջդիմութեան նպատակը պաշարներով
իր միտքը ամբարանու ըլլալ եւ կամք ու
ժրջանութիւն ունենալ:

Դրականութիւնը, պետական պաշտոն-
ները, ազատ կոչուած զաւորները (բոլը-
կութիւն, փաստաբանութիւն եւս) այն-
պիսի ապարէզներ են որ շատ քիչերու
արեւած է յաջողիլ անհոյժով կեանքի
մէջ: Միջոցներ մեր այն բազմութիւն կր-
տաւարները որոնց միայն իտեղին է անոր
հիւրերէն մէկուն մէջ փնտռել իրենց յար-
մարագին տապալել մը եւ ուր չեն յաջ-
ողի ընդհանրապէս, իմէ՛ք այդպիսիներն ի-
րենց ամենաբարձր դործական աշխարհ-
չուրջը տրոցներէն անգամ մը, մէկ կողմ
նկատելով մեր վերեւ յիշած այն զոնք
նախապաշարման գոր կը տանին արեւա-
տներ, վաճառականութեան եւ հողագոր-
ծութեան նկատմամբ, եւ զօրաւոր կամ-
քով եւ անհոյժ փառքին անհոյժ մէ-
կուն, հաւատալէ՛ք որ շատ մեծ յաջողու-
թիւն ու զարգացում պիտի գտնենք հին:

Դ. ԲՈՂԱՏ

ՀԱՅ ՄԱՍՈՒԼԵՆ

Թրքոստանցի միայն Ազգադրական,
Բանասիրական ու Լեզուարանական չա-
րաթիւթիւթ «Բիւրակն» հեղինակէ իր կա-
րեւորութիւնը կը կորցնէ: Ըստ միայն
համարներէն, իմէ՛ք «Բարեկարգի իմ»
բաղադրութեան քանի մը անուան «Բիւրակն»
ները նախորդ չըման թիւերուն հետ
խելիկութեան խեղճութեան գիտարարութե-
ան, Ազգադրականութեան վերաբերու-
րացականութեան, Լեզուարանական ու
Բանասիրական խեղճութեան ուսումնասիրու-
թեանց առկա կը չեղան «Բիւրակն»ին:
Կուսի Մենք այդ թիւերի յամաւ ընկեր-
ցողներս վարժուած էինք, սակէ քանի մը
սովաւ առաջ, նախորդ չըման, «Հիմնու-
նեւ» եւ variante»ներու Ազգադրական, Բա-
նասիրական, Լեզուարանական նիւթեր
նաեւ Ժողովուրդական Բանասիրական ու
հաւատարմութեան փոքրները հրատա-
րակելուն առթիւ: Հիմա լրբորովին ան-
տես եղած է սա կէտը, անհրաժեշտ պա-
րապա՛ Շարաթաթիւթի մը, մասնաւոր
«Բիւրակն»ին նման Ազգադրական, Բանա-
սիրական ու Լեզուարանական հանդէսի մը:
Ասոնք մը այդ անհրաժեշտ ուղեղը ինչո՛ւ
կը զոհացուէր, իսկ այժմ ո՛ր:

«Բիւրակն»ին այս վերջին 42 թիւը կար-
գացողը, իմէ՛ք նախորդ թիւերու պարու-
նակութեան հետեւած է, այնպէս պիտի
կարծէ թէ էջ 668-669 «Ազգադրական»ի
նկատմամբ Սղերդէն գրուած աւանդու-
թիւնը «Բիւրակն»ին եւ ընկերացող հաս-
տակութեան համար նորութիւն մըն է:
Բայց եկե՛ք տեսն որ անպէս չէ: Թիւթին
նախորդ խմբակը, Դ. ինչոնց, «Բիւ-
րակն», էջ 438-442, այս մասին ընդարձակ
ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է,

համեմատելով ու վերլուծելով «Ազա-
դիրք»ին, անվաւոր գրուածք մը, ժողովու-
րանորութիւններն ու Հնդկական միւ-
թաները: Սղերդէն գրուածք լոկ Դ. ինչ-
կոնցի մէջ բերած «Ազադիրք» մէկ
variant»ն է որու պարզման արդէն Դ.
ինչոնց յորդր կարգացած է («Բիւրակն»
անդ) ստպէս: «Վերլուծման համար կա-
րի անհրաժեշտ են, Ազգադրական տե-
սակետով, նախաւարդուն ստեղծման, մե-
ղանշելուն, իր բնական տեղին եւսլին,
պարագաները, իրենց variante»ներով, որոնց
ոմանք, եթէ անշան իսկ կարծութիւն, դար-
ձեալ կըրակարգութեան մը համեմատ կը
նպատակեն, շատ մը ուղի կարեւոր երեւ-
ցած ապացոյցներէ աւելի:

Թէ եւ անշան Սղերդի աւանդութիւնը,
variant»ը, որ անվաւոր գրուածքին խոս-
ցուն է, կը լրացնէ Դ. ինչոնց վերլուծ-
ման մէկ գիծը: «Բիւրակն»ին արդի վարի-
չը կրնար այս պարագան մեղմէ անվաւոր
ու մեղմէ առաջ դիտել ու նշանակել:
Հիմա կ'ըմբռնենք ինչ երկարողի աշխա-
տութիւն հարկ է ինչպէս վերլուծել «Մա-
ղիկ» մէջ դիտել առաւ Միւր. Թապա-
նան (Աստաղագար), Ազգադրական, Լեզ-
ուարանական ու Բանասիրական խնդր-
ներու համար, եւ այսպիսի թիւերի մը վա-
րէջին բաւ է Սղերդէն ձեռքը եկած յոգ-
ուածները յօշոտել ու տպագրել յանձնել:

Չկրցի զարմանալ զայն թէ ինչպէս
Տար. Բարեկարգութեան վերջին տպա-
գրութիւնը բաւական փոփոխութեան կր-
նէ ի լեզուարաններէն Մանուէլ մը խմբաց
որ օտար մաս մը զպած է այս վերջին
բարեկարգութեան տպագրութեան: Աս ալ վա-
կաղի մէջ զոր չպիտի յիշենք, իմէ՛ք
«Տար. Թ»-ի Հեղինակը «Բիւրակն»ին մէջ
ներդրուելը չգործաւոր իր «Տար. Թ»-ն
իմէ՛ք: «Բարեկարգութեան» ալ առանց մօտե-
զմանալու անցած դարձածները, յանդէս
շատապով մը կը հանդիմանայ Ա. Դաւ-
թեան Գործակալութեան Մանկավարժա-
կան մէջնակ ու լեզուի օրէնքներուն:

Չեմ ալ ուզեր ա՛լ աւելի առաջ եր-
թալ «Տար. Թ»-ի հեղինակին ուրիշ գրաւա-
րութեան մասին: Դանի մը ուսուցիչներու
ընդհանրի աշխատութիւնը իրեն վերաբար-
նէ, հեղինակութեանց վրային խեղճութեան
նշանները սրբելով: Տեւ. Տեւ. ինչոնց
հեղինակութեան քննադատութեան առթիւ, ո՛ր
դիտէ ո՛րչաւ հզ քառեղաւ: Ա. Դ. ինչոնց
վրայ Թող քառեղ, մեղի համար նշանա-
կութեան չուրի, բայց արդարութիւնն այն-
պէս կը պահանջէ որ դէ՛թ յայտնուի «Տար-
ակն»ին Retoucheur ը:

Պարսիկալ

ՅՈՂԱՅ

Մ. Ս. Մեր պատահական թղթակից
Պր. Յոյակի յօդուածը հրատարակելիք
ամենայն անկողնակալութեամբ, մասնա-
ւորապէս որ զրական նոր բաներ մը կը պար-
գէ: «Բիւրակն»ին մասին յայտնուածներուն
մէջ ալ համարաթիւք ենք, մենք ալ դի-
տած, բայց նկատուած մը պահ մը ձեռն-
պահ մնացած էինք: Գալով «Տար. Թ»-ին
օտար ձեռքէ մը Retoucheur ինչոնց,
«Տար. Թ»-ին հեղինակը կրնայ ինչ գի-
տարարանքի թիւերուն միջոցաւ Մենք
ալ մեր քառեղ տեղեկութեանց վրայ յի-
շով ճշմարտութիւնը պիտի պարզենք թէ
ո՛րչաւ ստուգութիւն ունի Պր. Յոյակի
ըսածը:

Դանի սր ինչոնց չալ Մամուլի չուրջը
կը դառնայ ու ինչ մըն ալ բանասիրական
է, ու լեզուարանական, ներքեւք որ դի-
տողութիւն մըն ալ եւ ընտ. Յ. Մամուլ-
նի հրապարակ նշանած (Հիմն. «Բիւրակն»
գիւն» թիւ 922, «Բանասիրական») «Բա-
ն»=original բառի մասին Մամուլին էջ.
այն գրողներէն է որու բառերը մեծ
կշիւր ունին յայն նախնեաց Մատենադ-
րութեան ծանօթ, հեղինակաւոր անձերու:
Մամուլին գրականութեան մէջ մի բառ

հատընտիր ու հայերէն բառազանձին խո-
ղը թարգմանած գոհարներէն է: Հետեւաբար
անուշադիր անցնելու չեն Մամուլին գր-
չին տակ վերականգնացած բառերը:

Մամուլին չաւանակալով ցարդ գոր-
ծածուած, Քրաններէն original» համադր
«ինքնատու», «խակատու» բառերէն,
փնտռել գտել է ուրիշ մըն ալ, այն է
նոյն «քնամոյն»ը: Հ. Տաւաթի «Ազգաթան-
գեղոս աւ Գէորգայ ասորի Նպակագոյնի
ու ուսումնասիրութիւն Ազգաթանգեղի
գրոց» (Վիեննա, 1881) նշանաւոր երկէն
առաջ եւ դեւ ցարդ շատեր այդ «Մոյն»
բառին նշանակութիւնը չեն ճանչցած:

Վերապատուելի Հ. Տաւաթի, էջ 64,
ծանօթ. 1, պարգած է տարր նշանակու-
թիւնը «Մոյն ցանցաւ բառերէն է մեր
լեզուին, որ թէ՛ իր ուրիշ գոյական եւ
թէ՛ բարդութեանց մէջ կը գտնուի քանի
մը տեղ նախնական մատենագրութեան
մէջ: Իւր նշանակութիւնն ըստ բաւական
նի յայտնի է: Ուսկի. Մեկ. Պաւլ. (Հտ.
Բ. էջ 558) կը կարգանք: «Զոյ» տոյն
առնել», ուր յոյն «խաթարել» է, որմէ
կազմուած է յետնգրութեան մատենագրաց
մէջ յիշուած Գաւաթի բառը: Առաջաց
մէջ (Ժ. 22) կը կարգանք: «Միւր ուրախ
Գաւաթի առնել», այսինքն քաջառողջ, բա-
րեկարգ, ինչպէս կ'ըմբռնենք իմէ՛ք համե-
մատելով, յոյնի հետ, որ կ'ընէ: «Բարեկարգ
է Գաւաթի մէջ» (յոյնի տարբ. տարբ.
որուն «Բարեկարգ» նշանակութիւնն անտար-
կոյն է Մակարայից (Բ. Մ. Ժ. 10) մէկ
խօսքին, ուր կը կարգանք: «Բայց վաճա-
հարմոյն Անտիոքայ անորէն դաւալի,
ցուցցալ համարտու» Յոյն բնակիչն մէջ
փոխանակ հոգեւոր բառին կը գտնենք
Անտիոքայ մակնոտնը Եւգլոք. . . : Հոս
ուրեմն Անտիոքայ Եւգլոքտոր անունը
թարգմանուած է հոգեւոր, իսկ Եւգլոքտոր
կը նշանակէ «Բարեկարգ»:

Արդ, «մոյն» իրեն համարժեք «բարի»,
«քաջ» բառերու, մեր նախնեաց Մատե-
նագրութեան մէջ գործածուելը տեսնելէ
ետեւ, կը հարցնենք Մամուլին. Լեզ-
ուարանական ինչ կուտան վրայ յիշով
Original» կը թարգմանէ Գաւաթ: Մեր նախ-
նեաց լեզուով Մամուլին «քնամոյն» բա-
ղը կը հասկնանք բարեկարգ, որ կարծեմ
խմատ մը չի յայտնուի:

Եթէ համոզիլ փաստերով «քնամոյն»
բառին արեւելք երեւան հանէ, Հայ գրա-
կանութեան լուրջ ծառայութիւն մը ըրած
պիտի ըլլալ:

Կանխաւ մեր շնորհակալիքը յանձնու-
նելի Լեզուարանական պրոպագանդային
համար:

ՀԱՄԱԲԱՆ-ԳԻՏԵՐՈՒԿ

ՏԻՊԱՐ ԲԱՆԱՆՑ ՄԸ

Եւլեքարական հասանուսի մը ուժով
ցնցեց Մայր-Եկեղեցւոյ Տ. Արքեպիսկոպոս
կրօն քահանայի մահուան գուժը՝ ամէն
անոցն որոնք մըն զինքն ծանչցած եւ հա-
մակուած էին իրեն:

Բանաւոր մը բարի եւ առաքինի, քա-
հանայ մը հեղ եւ խնամ, որ հնձուցաւ.
մահուան ցրտաբարձու մահպալէն վեր-
ջին հրապարակ նշանած (Հիմն. «Բիւրակն»
գիւն» թիւ 922, «Բանասիրական») «Բա-
ն»=original բառի մասին Մամուլին էջ.
այն գրողներէն է որու բառերը մեծ
կշիւր ունին յայն նախնեաց Մատենադ-
րութեան ծանօթ, հեղինակաւոր անձերու:
Մամուլին գրականութեան մէջ մի բառ

աւարելեցին մահուան կակիծով տողոր-
ուած ու սողորուած էին:

Անձուներ իր հօտին, հնազանդ իր ե-
կեղեցւոյն, գիտակից իր կոյման այն ան-
շուք քահանայ, Եկեղեցւոյ վախճան-
եալ բարեկարգ աւար ընդին պակասը կը
լրացնէր, անոր բարեկարգութեան հանդիմա-
կութեան ի նպատակ Ազգ. Հիւանդանոցի
շարունակելով, թշուառին ցաւերն ամո-
ղելով, զրկեալին արցունքը ցամքեցնե-
լով, հիւանդին դարման, անօթիին հաց
հասցնելով:

Բարեկարգութեան տիպար Տ. Արքե-
պիսկոպոս, աղքատասիրութեան եւ կարեւ-
ցութեան զգացումներով առկուած, սրտի
եւ խղճի մեծ պարտականութիւն կը սե-
պէր միւր ձեռնուող ըլլալ, ամէն անգամ
երբ թշուառ մը սկսելու հարկը ներկա-
յանար, եւ իրաւամբ կը վայելէ իր շրթնե-
րուն միմեջէլ «Եկեղեցւոյ առ իս, ամենայն
վաստակալը եւ բեռնաւորը, եւ ես հան-
գուցից զձեզ»:

Գրեթէ երեսուն տարի անդամ
կեանքով, արդիւնաւոր իրաւով քահանայ
յարգութեւ վրջ, զրկուեցաւ իր կեանքէն
Տ. Արքեպիսկոպոս ընդին, քահա-
նայ ան հարազատ դաւալը, որուն նմա-
նը մեր գարնանը ինչպէս էր քաջա-
ներուն մէջ շատ քիչ անգամ կըր իր
նենանք տեսնելու: Ազգերին լոյս ուրեմն,
հանգուցեալ Տ. Յովնէիսիանի մահուանը
առթիւ «Ղազարոս մեռաւ եւ ես ուրախ
եմ» պոռագով եւ անդուստը չաւ նախա-
ձէ գրողու ու թեղարուող այն քահա-
նայն:

Բանասիրութիւնը, այդ վեհ ուղիւն,
ամենաբարձր եւ ամենատարբեր բան մ'է
դարձել, կը խորձուինք բոլր, երբ այս տեսակ
ապրկանքներու ի կարող քահանայութեան
կոչուած ըլլանք կը տեսնենք, ու ասոնց
հասանալութիւնները կը լսենք եւ կը
փոխենք, սակայն միւսեւոր տեսն իրենց
կոյման դիտակից եւ պարտաճանաչ քա-
հանայներ, Հայր Մկրտչեան, Վառնա-
պետեան, Տէր Գրիգորիսիաններ, Տէր Յով-
նէիսիաններ եւսներ, որոնց թիւը մատի
վրայ համարուելու չափ քիչ է դժբախտա-
բար, վախճուելով, զոյն ինչ կ'ապրուինք:

Իր քահանայութեան երկար տարինե-
րուն մէջ, Տէր Արքեպիսկոպոս մէկ անգամ հոս
պարսկին վրայ աղբուկ հանած, իր հե-
ղահարկը բնաւորութեամբ եւ մարդա-
վայել վարմանը շարունակ անկողն հա-
մարումն ու համակարգը շահած էր:

Ո՛ր ոք կրնայ ուրախալ հանգուցելոյն
մատուցած ծառայութիւնները Չորից թա-
ղեց արեւադարձակ ընկերութեան, որուն
ծրալն անդամներուն զուգը կանխած,
կը զեկալարէր կատարեալ աշխարհու-
թեամբ եւ ուղիւնութեամբ, ու ընկերու-
թեան գործունէութիւնները համարալի
գործակցութեամբ վարելու օգտաւաւ եւ
վեհ խրատները կը ջանէր ու կը շուր-
լէր խնդրող անդամակիցներուն: Ուրեմն
Ազգադրական մը վարչ

ՏՐՔ. Ս. ԽԱՋԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄՆԵՐԻՆԵՍԱՆ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅՈՒՐ

396 ՄԵՆՔ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐՈՎ 396

(Եստեղի գարեջրատան վրայի խորհրդ
ճիշդ Զբոսարանից դեմք)

Ամենատարեկ ցաւած տղաները մէկ
անգամայն կը լինեն. ցաւով դիմելու
լուծուած վերադառնալու պայմանաւ:
Նորը, ճաշակաւոր եւ զիւսկան
արհեստական տղաներ կը պատրաստեն,
այսինքն, յար եւ նման բնականի, դէմքի
ձեւաւորութիւնը, ըստ տարբեր, ծառ-
ղութիւն, եւ ազատ արտասանութիւն
կրողներու:

Թմրեցողիքի դեղերու եւ ամենակա-
տարեկողորդեալ ազդանքներու միջո-
ցաւ, առանց ցաւի առանմահանու-
թիւն:

Չմտնողը կիրակի օրերն ալ, (մինչ-
եւ կէս օր) ինչպէս նաեւ ամէն օր,
(մինչեւ կէս ժամ) հիւանդ կ'ընդունին:
Յ. Գ. Վերջ մը ստալու համար Յա-
ճախողացի դանդաղանքներ, հրապա-
րակաւ կ'ազդարարենք թէ ՄԵՆՔ Պո-
տը կողմը մտնածովը ՉՈՒՆԻՆԵՐ:

ԱՅՆ ՏԻԿՆԵՐԸ ԵՒ ՕՐԻՈՐԳՆԵՐԸ

Որ պէտք ունին դիւարիկ, շրջադեմտի,
բնութիւն, մանթիօ, ձեռնոցի, լիճ դիմին

ԽԱՋԻԿ ԵՒ ԻՆՏԵՐՆԱԼ

62, Երասխ գալուքը, 62

Ուր պիտի գտնեն այդ ամէնը ԲՆՏԻՐ
ՈՒ ԱՌԱՆ, ինչպէս նաեւ միլիոններու եւ
հարմարութիւն համար մոմեր ու հարմարեկան
սրահներ:

ՔԻԻԶԻԻԲԵԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ
Հատուտաւ 1850 ին

Բերա, Մեծ վտղոյ, թիւ 168 եւ Պոլիս,
Կաթնօրէն դուրսը թիւ 71 գեղարանեւ-
րու, ինչպէս նաեւ Պոլիս, Եհնի ճամբի
մօտ թիւ 18 գեղօրէն միլիոններու տէր,
հանրամասն Քիւլի-Եհնի Եհնի, այս ան-
գամ 27 եւ 29 թիւ երկու նոր վաճառա-
տուն բացած է Դաւաթիա, Բարա քէօյ
փողոց, ուր նոյնպէս գտնի վերաբերեալ
գործեր պիտի ըլլան: Պատ. Յաճախողը
տուն անտիկնոյ՝ դո՛ւ պիտի ըլլան այս
նորահաստացի գեղարաններէն, ինչպէս զո՛ւ
մնացած են Բիւլի-Եհնի Եհնի միւս գե-
ղարաններէն: 30—15

«ԾԱՂԻԿ»

Կը հրատարակուի ամէն առաւել կանուխ
արշալոյսին եւ կը զրկուի վաւերացի պնդու-
թեամբ Մարտի 2-ին ամէն կողմերը
Կը գտնուի Օրթոքսի, Յիսուսի Վիշնի ա-
ղայի խանութը, Բերա, խոր ծխալու-
սանքներ լոյս, Գոմ-Գարուի կայարանը,
Լրագրական Գարուտ աղայի քով, Սա-
մաթիա, Միսրիանա Սրբիկն աղա Ամ-
սադարանի խանութը, Հասարակ, ծխալու-
սան Մանկասար աղայի խանութը, Իւս-
կիւսարի, Մարտի-Եհնի ու Գարու-Եհնի
լրագրականներուն քով:

ԱՆՈՒՆ ԳԱՅՏԱՆՃԻ

ՅԱՆԱՆՍ ԵՒ ԵՐԿԱՅԻ: ՎԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

Մ Թ Ե Ր Ա Ն Ո Ց

Ղալաթիա, Երասխ գալուքը, 62

Յիշեալ վաճառուները որ 53 տարե-
ներէ ի վեր Պոլսոյ հրապարակին վրայ
հաստատուած է, չափաւոր գներով կը
ծախէ ամէն տեսակ վաւարաններ եւ կը
կատարէ նորոգութիւններ Գիւմը յաճա-
խողները ըստ անհայտի գո՛ւ միւսին
նախապէս կ'երաշխայուի:

ՊԱՐԶՈՐԱՑՈՑ

1900 թուական

Սեպտեմբ. Ս. Փ. Արք. Հիւանդանոցի

Գին 40 փարա

Հիւանդանոցի պարզ Օրացոյցը մարտի
տարեկան վաճառքով կը ծախուի: Այս
տարի ըստ որոշման Կրօնական Պատկա-
նելի Ժողովոյ, եկեղեցական Ժամերգու-
թեանց մասին աւելի մանրամասն եւ ճիշ-
տեղեկութիւններ տրուած են ի ղրբու-
թիւն եկեղեցականաց եւ եկեղեցապետաց:

Օրացոյցի վաճառուը հիւանդանոցի
տարեկան կարեւոր հասցիներէն մէկը ԸՆ-
լալով, տարակուս չունի, որ բարեկէր
ազգայինները զննելով անկէ մէկ մէկ օր-
նակ՝ Հիւանդանոցի հազարէ աւելի պա-
տարեկաններուն նպատակ մ'ալ ըրած պի-
տի ըլլան:

Դալով ընդարձակ օրացոյցին, այս տարի
ուրեք զինքով, պատկերազարդ եւ կա-
րեւոր ու օգտակար ճիշտ պարտեկաւո-
թեամբ հրապարակ ցորի կ'ըլլէ քիչ օրէն
եւ պիտի պարտեկաւոյ ընդ որոշ պայման
տառութեանց մասին տեղեկութիւններ եւ
կարգ մը գործնական գիտելիքներ եւ վի-
ճակագրական ծանօթութիւններ, ինչպէս
յատուկ ծանուցմամբ պիտի բացատրուի:

AU CROISSANT D'OR
CARL MALIK

Constantinople, 46 Galata, Rue Tunnel

ՈՍԿԻ ՄԱՆԻԿ

Վերջին ժամանակներու մէջ խիստ
զարգացած է պայմաններով կը ծախուին
յաւաճողական եւ բիւրեղաց առարկա-
ներ, լաւարներ, ջահեր, արծաթեղծ
պիտակներ, սկաւաններ, ընտիր տեսակի
դնակներ, սրտեկներ, եւ այլն:

Գիւմը, ք. ու գո՛ւ պիտի մնաք:

ԳԱՐԼ ՄԱՆԻԿ

Կ. Պոլիս, 46, Ղալաթիա, Թիւնի վտղոց

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ
1900 ՏԱՐԻՈՑ

Լոյս տեսաւ. Նշան. Է. Փ. Պերպերանի
տպարանէն օգտակար եւ ճիշտ լուրեր
կուրսեալ: Բաց ի տարակալան տարեկան
նիւթերէն կը պարտեկաւոյ հետաքրքա-
լար պատմական ծանօթութիւններ, վի-
պակներ, գիտական, արհեստական գիտե-
կներ եւն: Կը յանձնարարուի այս օգ-
տակար եւ պատկերազարդ հրատարակու-
թիւնը ամէն տարեկարգի անձանց հաւա-
սարակաւ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒԻՍԱՐԱՐԻ

Թիւ 1, Եհնի Փողոց, Բերա

Ինչպէս ծանօթ է, Ս. Գրիգոր Լուսա-
ւորի Ուսումնարանը վերադարձուցաւ
անցեալ Սեպտեմբրի 1-ին:

Գործողական տարւոյն երկրորդ ամիսն
անցնելու մօտ է, եւ Հայ մանկուոյն առ
հասարակ երկրորդական ընտիր կրթութիւն
մը տալու պաշտօնն ունեցող յիշեալ Կը-
թարանը կը շարունակէ կանոնաւոր կեր-
պով իւր յառաջդէմ ընթացքը:
Կազմակերպութիւնն ու տեսնումն ուսմանց
Ուսումնարանը կը բաղկանայ երեք
նախնական, երեք միջին եւ չորս բարձ-
րագոյն դասերէ:

Ուսմանը

Կրօնագիտութիւն, Հայերէն, Գաղղիե-
րէն, Օսմաներէն, Անգլերէն, Գերմաներէն,
Յունարէն, Լատիներէն, Պատմութիւն, Աշ-
խատանքութիւն, Չափաբերական ուս-
մանք, Բնական գիտութիւնք, Բնագիտու-
թիւն, Տարրաբանութիւն, Գծագրութիւն,
Գեղարվեստութիւն:

Ուսմանը կ'աւանդուին առաջին կար-
գի դաստառաց ձեռքով:

Պարտաւոր է են Հայերէն, Գաղղիերէն,
Օսմաներէն, Գերմաներէն կամ Անգլիերէն
նաեւ ուրիշ ուսմանք:

Լատիներէն եւ Յունարէն ուսմանը
կը շարունակուի նախնական ծրագրին հա-
մեմատ. կը սովորին սակայն զանազակ
եւս ալն այն աշակերտը, որոնք կը վա-
րաքին բարձրագոյն կրթութիւն մը ստա-
նալ եւ հետեւի Եւրոպայի Համալսարան-
ներուն Իրաւաբանութեան, Բժշկութեան
եւ ուրիշ Գիտութեանց ընթացքին:

Ուսումնարանը կը պատրաստէ Օսման-
եան բարեկեցութեան կատարելութեան բարձ-
րագոյն վարժարաններուն, Իրաւագիտու-
թեան վարժարանին (Մէթիստիկ Հոգեւոր
Շահանէ) ընթացքին հետեւի վարժարանը
աշակերտաց համար Արարեղէնի մասնաւոր
դասընթացք մը պիտի հաստատուի, եթէ
անոնք բաւական թիւով ըլլան:

Գարգալական քոչակ

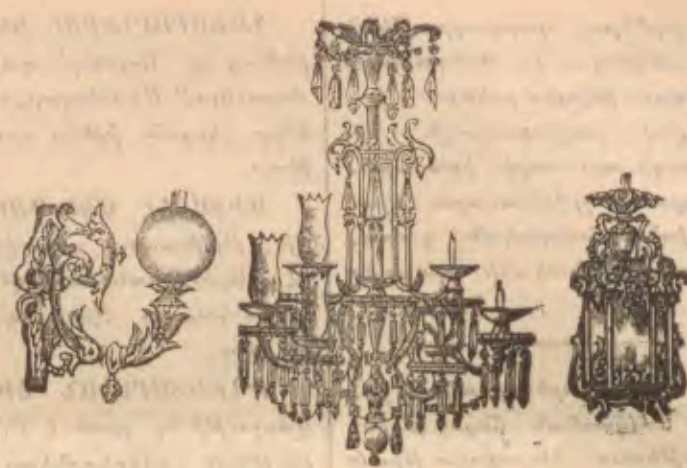
Բաղդադումար Բերայի ուրիշ նմանօր-
նակ վարժարաններուն Ս. Գրիգոր Լու-
սաւորի Ուսումնարանը չափաւոր պայ-
մաններով կը մատակարարէ հայ տառնա-
կաց ընտիր կրթութեան մը բարձրը:

Կը խնդրուի պատասխան տրոջային-
ներէն որ մտերմամտութեանց համար հա-
ճին զիմե Ուսումնարանը:

ՏՆՕՐԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ Ա. ՍԱՐԱՆԵՆ

ՏՊԱՐԴՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՂԻԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ
Ղալաթիա, Համալսարանի մօտ

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Լ. Ա. Մ. Պ. Ա. Գ. ՈՐԸ

Բերա, Բաւաւ տ'էպօթ, Թիւ 15

Վաճառատան մէջ Հայ գիւրդամաշկի գիւրդով կը շախուխ
եղած ապարանքներու համաձայն, լուսաւորութեան կազմի այլ եւ այլ ջահեր, լաւագա-
ներ, մոմակալներ, ճրագարաններ, որմալամպեր Աստիք ի հաբիլ, հարսնիքի ու երե-
կոյթի համար, վարձու ալ կրնան արուել:

Բնակարաններու, վաճառատաններու մէջ լուսաւորութեան կազմի լաւագոյններու
զետեղման համար գործատանս կողմէ կը զրկուին վարպետ գործարարներ:

Ամէն տեսակ ռոկեղծ ունենէր, արծաթեղծ ունենէր, յղնձագոծ ունենէր մեծ խնամ-
քով կը կատարուին վերջին նոր գրութեանց համաձայն:

Խիստ գոհացողիչ պայմաններով նորոգութիւններ ալ կը կատարուին:

ԷՔԻԹԱՊԼ
„ՄԻՍՏԵԱՆ ԵՄՂԱՆԳԱՅ“

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԵՆ ՄԵԾ ԵՒ ԱՄԵՆԵՆ ՀՁՈՐ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԱՇԽԱՐՀՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՄԱԳՐԱԿԱՆ ՄԵՆ ՄԻՒԼԻՍ 339 ՄԻՒԼԻՍ ՅՐԳ

1898-ին «Էքիթապլ» իր առաջնօրեային տարեկան լուսաւորութեան 45-րդ տարե-
կան ֆիւր շահագործին, լայնորէն նոյն տարեկան մէջ Ֆրանսական ՄԻՍՏԵԱՆ 17-րդ տարե-
կան լուսաւորութեան լուսաւորութեան համադրութեամբ ԳՐԻԳՈՐ ԿՐԻՍԵՆԸ:

Աշխարհի մէջ գոհութեամբ ոչ մէկ ընկերութիւն
ԷՔԻԹԱՊԼ-ի չափ գործունէութիւն ունի:

ԷՔԻԹԱՊԼ-ի չափ պատմական գոհութեան ունի:

ԷՔԻԹԱՊԼ-ի չափ շահագործին կը վճարէ:

Հետեւաբար

Ոչ մէկ ընկերութիւն
Կրնայ աւելի ԱՊԻՆ, եւ աւելի ՇԱՆԻՆՏ ընծայել Կեանքի ապահովագրու-
թեան որքան ԷՔԻԹԱՊԼ:

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար

ԳՐԱՆԻՆ ԱՏՏՈՒՄՆԱՐԱՆ

Կ. Պոլիս, Պանդե-Գալիս, Անգլիայի Թան Թիւ 20, 21 եւ 22

Ընկերութեան գրաստանը

Լ. Ա. Ս. Մ. Պ. Ա. Գ. ՈՐԱՆ

Բարիկ, ԲԵՆԻՍ ԼԻՕՆԷ

«ԾԱՂԻԿ» Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (29)

ԲԻՐԻՈՒՄԱՆ

ՍԵՒ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ժ

ՅԵՂԱԿԱՆՈՒ ՄԵՋԱՄՏՈՒՄ

—Միտն թէ, լուսաւ Տանիկ, պէտք է
որ դուք լսան մը դիմաւոր: Իմ հոս մտած
ըլլաւ պէտք է որ դուք տեսած ըլլաք:
—Լաւ, պարտէ Տանիկ:
—Բարեկամս եւ իր պահապանը որ
տեսնանք նա:
—Մանգուլին դիմաւորի տեսնալով:
—Բարեկամս կատարած է:
—Այո, պարտէ, այո:
—Ոտակները դիմաւոր է:
—Բնակարանը, բայց կարծեմ թէ քի-
ւորը կը գործածուի: Այլով վարանի:
—Արդէն ժամանակ պիտի չգտնուի որ
Դուք, Բարեկամս, կրնայիք ըրիչ նստե-
լէք: Դուք ալ ինքնի հետեւէ, Պերպերան:

Պարտէ, դուք կատարած է, լաւ: Հիմա,
դալով ձեր յաճախողներուն . . .

—Արդէն միտն յաճախողը որ տեսնելը:
—Ամէն լսան կատարողները, ըստ Տա-
նիկ, Այդ յաճախողին, ինչպէս նաեւ վերի
տառնակներն համար, որ թերեւս միշտ մտնել
կ'ընեն, պէտք է որ եւ մեկնած ըլլան . . .

Եւ բարձրագոյն տեղացի:
—Է, մտաք: Բարեկ, ահա եւ Բարեկ
Պերպերան: Յետեւութիւն Գետոյ, ձերեւ
նաւատման հետ տանելով ճաշարանին
զուրկ ելաւ եւ անոնք քիչ առաջ ընդմի-
ջած եղող շարունակել:

Եթէ որ մ'ալ իմ տրուելիս
ձողի եւ կոմ ըլլէ դի-
մաւոր անոր. «Բարեկ Բարեկ»
Ուրիշները չեն արկաւոր:

Իման որմունքի եւ հողին
եւ կը ճնկնի նեկարար դիմին
նեկարար դիմին, նեկարար օրին:

Չափը հետեւեալ կը մտնանար, եւ
Բարեկ, ինչպէս նաեւ Մարթին— որ
ամէնէն պարտէ ազմունքներուն անգամ
սկանջ կը գնէին—այնպէս կարծեցին թէ
անկաւ ճաշարանային հետեւած էր Բիւ-
նարը լուսնութեան ամէն կողմ տրեց:

Յանկարծ դուրսէն արժուի մը լուսե-
ցաւ: Մարթին կարծեց որ իր բարեկամն
էր որ կու դար:

Ճաշարանին դուռը բացուեցաւ: Տա-
նիկ եւ Պերպերան կը վերադառնային
Մերուի նաւատուն կնոջը քով նստելու:
Ահա լայնորէն կարգաւ Տանիկ ստիպու-
նիկն վեր կը վազէր անանկ տղանով
որ կարծես շատ մը մարդիկ կու գային իր
կուսէն:

Պերպերանի ցուցուցած դուռը զարկաւ:
Տանիկ:

—Ի՞նչն ես, Ֆինի:
Եկողին Ֆինիէն զատ մէկը չըլլալուն
վրայ մտնելով դուռն էր որ տեսնէ հար-
ցուցին պատմականներն սպասելու դուռը
բացաւ: Տանիկ անոր վրայ յարձակելով
զայն դեմքին նետեց ամենայն զիւր-
թեամբ: Մտաւոր ուրախութեան ազա-
ղակ մը արձակելով:

—Ի՞նչն ես, Բարեկ: Է. . .
Մարթին կը մտնէր Տանիկի բարեկ-
ներուն մէջ: Այս վերջինը կատարելապէս
դարձեալութեամբ ստիպանին ձեռքերը
կ'ընային կը կապէր Յետոյ սկաւ: անոր
տրեքին ալ կապէր ճաշող մը ը-
ստով:

—Ներքեցէ, պարտէ, ինչպէս, սակա-
ւած եմ ձեզի: հետ տանող վարուիչ,
որովհետեւ չեմ ուզեր որ մեզի հալածէք. . .
դուք ընդմիջէք մը ունիք, ինչպէս նաեւ
եւ կրնայիք վերադառնալ ինչ որ շատ
ցաւալի ըստ է: Իմ հոգեւոր եւ չափա-
կանց պիտի տրեքի. . . Մնաք բարեկ:

պարտէ կը յաւանք թէ պիտի կարենանք
կրկին վերադառնալ այն օրը՝ ուր պիտի
տարեկար խոտովանել թէ ձեր այս օր-
ուսն ձերապաշտ մարդը անմեղ էր:

Տանիկ Մտաւորին քովը երթալով
առանցող կարգը:

—Եկուք, բարեկամս
Մտաւոր անոր զիւրիկ նստուեցաւ:

—Չեմ երազել, այնպէս չէ. . . դո՛ւ
եւ . . . կը կապուի:

—Այո, ես եմ, բայց ճիշտ բացատրու-
թիւն տալու ժամը չէ եկուք:

Եւ բարեկամը անհետակէր դուռը քաշե-
լով դուռը կապէր եւ քանակին գրան վրայ
կ'ընէր: Յետոյ երկուքն ալ անգամ զնե-
րէն վար իջան եւ տանց Պերպերան տ-
մաւորներու խօսք որ ուղղուեալ պար-
տէրին դնէին կիծիկ գրին:

Բարեկ Քիւլի-Եհնի իր գլխուն վրայ
կ'ուտէ մը արձակելու: Յետոյ, անգամին վը-
րայ կամայ մը երկու ֆրանք գնէր եւ
պատուան մը քաշաւ, ծամբուն վրայ
ցատկեղ եւ դէպի Հայր վազելով սկաւ:
ուրախութեամբ տրուի:

—Բարի ծամբոյրութիւն, պարտէ ար-
ժանիք:

ՄԱՍՆ ԵՐԱՐՈՐԴ

Ա

ՏԻՏԻԷ ՏԸ ՊՈՒՈՒԼԻՈ

Բարեկամ